

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

TISKOVÁ ZPRÁVA

2. 4. 2009

Více najdete na www.nkp.cz a www.klementinum.cz <Pro novináře>

Čechy – Křižovatka Evropy

(Galerie Klementinum 3. dubna – 31. května)

Výstavní projekt **Čechy – Křižovatka Evropy** prezentuje v **Galerii Klementinum** dvě unikátní sbírky z fondů **Národní knihovny České republiky**, které jsou zapsané v seznamu UNESCO **Paměť světa** (Memory of the World). Výstava je složena ze dvou samostatných částí - první se jmenuje **Zákon a Písmo** a obsahuje středověké rukopisy České reformace (tzv. husitika a rukopisy Jednoty bratrské), které pocházejí ze 14. století až 16. století. V druhé části nazvané **Hlasy vyhnaných** se návštěvníkům galerie představí periodika, která vydávali v letech 1918-1945 po celém světě příslušníci ruské, ukrajinské a běloruské emigrace. Výstava je připravena u příležitosti **předsednictví České republiky v Radě EU** a uskuteční se pod záštitou **ministra zahraničních věcí ČR Karla Schwarzenberga**.

U příležitosti výstavy vydala Národní knihovna dvě stejnojmenné publikace, z nichž každá se věnuje jedné z vystavených sbírek. Kniha **Zákon a Písmo**, kterou napsali **Renáta Modráková** a **Zdeněk Uhlíř**, vyšla v české a anglické verzi. Publikaci **Hlasy vyhnaných** připravili pracovníci Slovanské knihovny **Jiří Vacek** a **Lukáš Babka** a vyšla v češtině, ruštině a angličtině.

Seznam UNESCO Paměť světa byl založen v polovině devadesátých let minulého století a dvě sbírky Národní knihovny do něj byly zapsány – vůbec jako první z dokumentů v České republice(!) – před dvěma lety. Kromě rukopisů a periodik uložených v pražském Klementinu se tehdy Paměť světa rozrostla například o soubor vědeckých textů pocházející z Indie z let 1800-1500 let před naším letopočtem, smlouvu z Tordesillas, kterou si Španělsko a Portugalsko v roce 1494 rozdělily tehdejší svět, francouzskou tapisérii z Bayeux, jež zobrazuje dobytí Anglie Normany v roce 1066, soudní spis „Stát Jižní Afrika proti Nelsonu Mandelovi a dalším“ z roku 1963 nebo o archiv režiséra Ingmara Bergmana.

Zákon a Písmo

První část výstavy **Čechy – Křižovatka Evropy**, instalovaná v prvním patře Galerie Klementinum, je věnována sbírce rukopisů české reformace. Ta obsahuje celkem 321 rukopisů, z nichž bylo pro výstavu vybráno 52; ty nejvýznamnější jsou uloženy v trezorové místnosti. Expozice je rozdělena do pěti tematických skupin:

- České náboženské hnutí 14. a počátku 15. století a jeho prereformační prvky
- Husitství první poloviny 15. století
- Utrávkismus druhé poloviny 15. a 16. století
- Styk se světovou reformací v první polovině 16. století
- Jednota bratrská od konce 15. do počátku 17. století

„Sbírka rukopisů české reformace je významná zejména tím, že je nejbohatším souborem zprostředkovávajícím vědomosti o tzv. českém náboženském hnutí a české, tzv. první reformaci 1. poloviny 15. století a následujícího období, která předcházela světovou, tzv. druhou reformaci,“ poznamenává **Zdeněk Uhlíř**, který tuto část výstavy připravil společně s **Renátou Modrákovou**. „Zároveň je v ní dochován největší počet rukopisů anglického protoreformátora Johna Wyclifa. Českobratrská větev české reformace se rozšířila také do Německa a posléze hlavně do Ameriky, čímž potvrdila svůj světový rozměr.“

Sbírka středověkých rukopisů české reformace pochází z 2. poloviny 14. století až 16. století. Rukopisy, úzce spjaté s univerzitním prostředím, byly z valné části uchovávány v jezuitské knihovně Klementina (dnes nejstarší část fondu Národní knihovny ČR) nebo vplynuly v celcích do Národní knihovny z knihoven zrušených klášterů. Prezentovaná sbírka je unikátním svědkem světového dědictví hlavně díky jeho výpovědi o jednom z největších milníků evropské společnosti, tj. reformaci. Velký zájem badatelů o sbírku je dán jedinečností této sbírky, která se v tomto množství nenachází v žádné jiné světové knihovně.

Reformace je souborným označením procesů v křesťanské církvi s těžištěm hlavně v 16. století, jehož cílem byla náprava církve a návrat ke křesťanství, nezátíženému staletou praxí a tradicí. Reformace je hnutí složité ve svých původech a příčinách, mnohostranné ve svých činitelích a bohaté ve svých důsledcích. Počáteční vlna reformace vzešla z prostředí univerzit (hlavně univerzity v Oxfordu, Paříži a následně i v Praze). Odrazem toho jsou například díla významného

anglického reformátora **Johna Wyclifa**, jehož spisy byly záhy přineseny českými studenty do Čech a v nynější době představují významnou a početně unikátní součást sbírky.

Hlavní část této sbírky představují díla významných kazatelů a laiků-mravokárců, tvořících skupinu duchovních vůdců celého procesu České reformace. Z nich nejvýznamnější byl univerzitní **mistr Jan Hus**, duchovní otec celého hnutí v Čechách. Rukopisy obsahují traktáty a sermones (kázání) s hlavními tématy reformačního hnutí. Snahy české reformace vyústily v nové, evangelické útvary církevní organizace, k utrakvismu a k **Jednotě bratrské** („Unitas fratrum“). Jednota bratrská je ojedinělým fenoménem ve středoevropském prostoru, nejstarší česká protestantská církev s vlastní myšlenkovou strukturou i ojedinělým uspořádáním. Tato církevní organizace se aktivně zapojila do hlavního proudu německo-švýcarské reformace. Od České reformace vedla dějinná souvislost až ke světové reformaci německo-švýcarské, jejímž prvotním duchovním otcem byl M. Luther. V této fázi, tj. v polovině 16. století reformní hnutí zasahuje celou Evropu, mění status quo středověkého světa a vytváří novou soustavu chápání a vnímání reality světa všech vrstev tehdejší společnosti.

* * * * *

Hlasy vyhnaných

Na druhé části výstavy **Čechy – Křižovatka Evropy** se návštěvníci seznámí s periodickým tiskem, který v různých koutech světa vydávali emigranti ze sovětského Ruska (1918–1945). „Výstava vůbec poprvé v podobném rozsahu představí veřejnosti sbírku periodik z fondu Slovanské knihovny, vydávaných příslušníky mohutné emigrační vlny, která po pádu carského zřízení v Rusku a uchopení moci bolševiky opustila území budoucího Sovětského svazu a zaplavila takřka celý svět,“ upozorňuje Lukáš Babka, ředitel Slovanské knihovny. „Emigranti zakotvili v mnoha zemích všech kontinentů. Jejich odborné a kulturní aktivity daly postupně vzniknout jevu nazývanému ‘Rusko mimo Rusko’. Jde o široce chápaný kulturní fenomén. Zrodila se zcela nová – exilová – kultura odtržená od původních domácích kořenů, zároveň však udržující původní tradice a kulturní hodnoty. Tato kultura se vyvíjela jako paralela kultury sovětské – souběžně, ve vztahu k ní, současně však nepodléhala omezením, s nimiž se potýkala kulturní, umělecká a vědecká elita Sovětského svazu. Svou mnohotvárnou činnost prezentovali emigranti na stránkách

vlastního periodického tisku, který začal být všude vydáván prakticky vzápětí poté, co se usadili v novém prostředí.“

Sbírka emigrantských periodik vznikla v rámci Ruského zahraničního historického archivu, unikátní archivní a dokumentační instituce působící v letech 1923–1945 v Praze. Díky velkorysé finanční podpoře ze strany tehdejší československé vlády byly do Prahy z celého světa zasílány archivní sbírky, knihy a periodika spojené jak s činností emigrace, tak i s problematikou revolučních hnutí v carském Rusku a soudobého vývoje v Sovětském svazu. Budování sbírky bylo prakticky ukončeno v roce 1945, kdy byl Ruský zahraniční historický archiv zrušen a jeho podstatná část předána do Sovětského svazu. V Československu zůstaly pouze knihovna a sbírka periodik zaniklé instituce, které byly na sklonku čtyřicátých let předány pražské Slovanské knihovně, v jejímž držení se nacházejí dodnes.

„**Soubor emigrantských periodik** je mimořádný z několika hledisek. Jednak kvůli svému rozsahu – skládá se z přibližně **2 000 titulů časopisů a 2 600 titulů novin**,“ poznamenává Lukáš Babka. „Ačkoliv sbírka nepostihuje téma emigrantských periodik v úplnosti a mnoho titulů je zastoupeno pouze torzovitě, jako celek představuje unikát světového významu.“ Mimořádná je tato sbírka rovněž z hlediska svého obsahu. Dokládá šíři aktivit ruské emigrace, podává svědectví o rozsahu veřejných, odborných a kulturních činností emigrantských komunit. Vedle periodik všeobecného zaměření vycházelo množství časopisů tematicky vymezených, včetně časopisů určených bývalým vojákům Dobrovolnické armády, časopisů kozáckých atd. Zvláštnostmi jsou například ručně psané časopisy z prostředí internačních táborů nebo tzv. odnodňovky – mimořádná jednorázová čísla novin vydávaná u příležitosti konkrétních událostí.

Výstavu uvádí stručné zasazení problematiky meziválečné emigrace z území bývalého Sovětského svazu do širšího kontextu a připomenutí okolností, za nichž oceněná sbírka vznikla. Pozornost je věnována především roli Československa ve vztahu k ruské emigraci a činnosti Ruského zahraničního historického archivu. Stěžejní část expozice představují oddíly věnované periodikům z hlediska tematických okruhů. Od obecné charakteristiky vydavatelské činnosti se přechází k hlavním tiskovým orgánům emigrace, literárním a literárněvědným časopisům, titulům uměleckým, satirickým, vojenským, církevním, studentským a dalším. Kromě souhrnné textové informace o jednotlivých tematických okruzích mají zásadní význam především exponáty jednotlivých titulů časopisů a novin. Časopisecké obálky jsou nejednou pozoruhodné z hlediska svého výtvarného řešení. Výstava je

zpestřena několika tematickými vitrínami věnovanými reflexi vybraných dobových problémů a událostí na stránkách periodik, ukázkami karikatur, výtvarných prací ukrajinských emigrantů ze sbírek Slovanské knihovny a pokusem o rekonstrukci pracoviště jedné z emigrantských redakcí. Na závěr nastiňuje expozice geografické rozšíření emigrantského periodického tisku a místní specifika vydavatelské činnosti.

Autory této části výstavy jsou pracovníci Slovanské knihovny **Jiří Vacek** a **Lukáš Babka** a na přípravě expozice se dále významně podílela paní **Anastasia Kopřivová** a **občanské sdružení Ruská tradice**. Několik exponátů bylo zapůjčeno z Národního technického muzea a výstavu podpořila rovněž občanská sdružení **RUTA, Na východ od Aše** a **Divadlo v Dlouhé**.

Jako doprovodné akce pořadatelé připravili tři odborné přednášky vztahující se k tématu výstavy a významu sbírek Slovanské knihovny:

Marina Adamovič (New York, USA):

Ruská emigrace a časopis *Novyj žurnal* (1942–2008)

středa 15. dubna 2009 od 17 hodin v zasedacím sále NK (1. patro Klementina).

Jednacím jazykem bude ruština.

Alexander Lushnycky (Moylan, USA):

Unikáty ukrajinských emigrantských periodik ve Slovanské knihovně a jejich význam pro amerického badatele

středa 22. dubna 2009 od 17 hodin v zasedacím sále NK (1. patro Klementina).

Jednacím jazykem bude ukrajinština.

Olga Bakich (Toronto, Kanada):

Nezapomínejte na nás. Periodika ruské emigrace z území Číny ve sbírce pražské Slovanské knihovny

středa 13. května 2009 od 17 hodin v zasedacím sále NK (1. patro Klementina).

Jednacím jazykem bude ruština.

Čechy – Křižovatka Evropy

Galerie Klementinum 3. dubna - 31. května 2009

Vstupné: dospělí 60 Kč, senioři, studenti a děti 10-15 let 40 Kč, skupina 10ti a více osob / 1 osoba 40 Kč; děti do 10 let zdarma.

partneři NK ČR

mediální partneři NK ČR

The logo for 'Русская традиция' (Russian Tradition) features the word 'Русская' in a large, red, cursive script font, with the word 'традиция' in a smaller, blue, sans-serif font below it.

Národní knihovna České republiky, Klementinum 190, 110 00 Praha 1, tel./fax: +420 221 663 277

e-mail: public.ur@nkp.cz
www.nkp.cz • www.klementinum.cz